

Sygn. akt I ACa 357/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 kwietnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Tomasz Ślęzak
Protokolant :	Judyta Jakubowska

po rozpoznaniu w dniu 9 marca 2022 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa T. C. i M. C.

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 2 marca 2021 r., sygn. akt I C 418/20

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1. o tyle, że odsetki ustawowe za opóźnienie należne są: od kwoty 94 032,75 (dziewięćdziesiąt cztery tysiące trzydzieści dwa i 75/100) złote od dnia 11 lutego 2020 roku do dnia 14 lipca 2021 roku, od kwoty 2 291,69 (dwa tysiące dwieście dziewięćdziesiąt jeden i 69/100) złotych od dnia 23 maja 2020 roku do dnia 14 lipca 2021 roku, od kwoty 22 443,33 (dwadzieścia dwa tysiące czterysta czterdzieści trzy i 33/100) franki szwajcarskie od dnia 11 lutego 2020 roku do dnia 14 lipca 2021 roku, od kwoty 1 633,63 (jeden tysiąc sześćset trzydzieści trzy i 63/100) franki szwajcarskie od dnia 9 grudnia 2020 roku do dnia 14 lipca 2021 roku oraz zastrzega pozwanemu prawo zatrzymania polegające na powstrzymaniu się ze spełnieniem świadczenia, dopóki powodowie nie zaoferują mu zwrotu otrzymanego świadczenia w kwocie 362 299,99 (trzysta sześćdziesiąt dwa tysiące dwieście dziewięćdziesiąt dziewięć i 99/100) złotych albo nie zabezpieczą roszczenia o jego zwrot;
- 2) oddala apelację pozwanego w pozostałym zakresie;
- 3) oddala apelację powodów;
- 4) zasądza od pozwanego na rzecz powodów 8 100 (osiem tysięcy sto) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

I A Ca 357/21

UZASADNIENIE

Powodowie T. C. i M. C. pozwem z dnia 28 kwietnia 2020 r.

wnieśli o zasądzenie od pozwanego Banku (...) Spółki Akcyjnej w W.: kwoty 83.905,34 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 81.649,17 zł od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty i od kwoty 2.256,17 zł od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu stronie pozwanej do dnia zapłaty - tytułem zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego w okresie od dnia 7 maja 2010 r. do dnia 3 kwietnia 2020 r. w związku z zastosowaniem w umowie kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 28 maja 2008 r. niedozwolonych postanowień umownych; kwoty 6.378 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty - tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym i kwoty 8.768,58 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty - tytułem nienależnie pobranej przez pozwanego prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu w trakcie trwania umowy kredytu.

Pismem z dnia 1 grudnia 2020 r. powodowie dokonali zmiany powództwa żądając zasądzenia od pozwanego następujących kwot: kwoty 83.905,34 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 81.649,17 zł od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty; od kwoty 2.256,17 zł od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu stronie pozwanej do dnia zapłaty - tytułem zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego w okresie od dnia 7 maja 2010 r. do dnia 3 kwietnia 2020 r. w związku z zastosowaniem w umowie kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 28 maja 2008 r. niedozwolonych postanowień umownych; 6.378 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty - tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym i kwoty 8.768,58 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty - tytułem nienależnie pobranej przez pozwanego prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu w trakcie trwania umowy kredytu (punkt I pisma).

Powodowie złożyli także żądanie ewentualne na wypadek uznania, że nie istnieją podstawy do uwzględnienia wymienionych wyżej roszczeń, przez zasądzenie od pozwanego na rzecz strony powodowej kwoty 39.616,36 zł oraz kwoty 24.076,96 CHF tytułem zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego w okresie od dnia 7 maja 2010 r. do dnia 3 kwietnia 2020 r. w związku z zastosowaniem w umowie kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 28 maja 2008 r. niedozwolonych postanowień umownych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi: od kwoty 39.616,36 zł od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty; od kwoty 22.443,33 CHF od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty; od kwoty 1.633,63 CHF od dnia następnego po dniu doręczenia stronie pozwanej odpisu pisma z dnia 1 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty, a także zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kwoty 6.378 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty, tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym oraz kwoty 8.768,58 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty, tytułem nienależnie pobranej przez pozwanego prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu w trakcie trwania umowy kredytu (punkt II pisma).

Ewentualnie w przypadku nieuwzględnienia powyższych żądań, w wyniku przyjęcia przez Sąd, że strony nie pozostają związane stosunkiem prawnym kredytu i istnieją przesłanki do stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz strony powodowej kwoty 83.940,86 zł oraz kwoty 24.076,96 CHF tytułem zwrotu nienależnych świadczeń z uwagi na bezwzględną nieważność umowy wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 83.940,86 zł od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty; od kwoty 22.443,33 CHF od dnia 11

lutego 2020 r. do dnia zapłaty; od kwoty 1.633,63 CHF od dnia następnego po dniu doręczenia stronie pozwanej odpisu pisma z dnia 1 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty; a także o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu w związku z nieważnością umowy kredytowej nr (...) z dnia 28 maja 2008 r., o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 6.378 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty, tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym oraz kwoty 8.768,58 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty, tytułem nienależnie pobranej przez pozwanego prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu w trakcie trwania umowy kredytu. Ponadto wniesli także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej oraz zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w łącznej kwocie 34 zł. (punkt III pisma).

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w dniu 28 maja 2008 r. została zawarta z pozwanym umowa kredytu hipotecznego nr (...) (...). Kredyt został udzielony powodowi w złotych i był indeksowany kursem franków szwajcarskich (dalej: „CHF”). Na podstawie zawartej umowy pozwany udzielił powodowi kredytu w kwocie 362.300 zł na okres 480 miesięcy. Był to kredyt denominowany (waloryzowany) do kursu CHF. Wypłata kredytu nastąpiła w dwóch transzach, których równowartość wynosiła 178.246,37 CHF. Kredyt został uruchomiony po kursie 1 PLN = 2,0570 CHF. Spłata została rozłożona na 480 rat kapitałowo – odsetkowych. Kwota udzielonego kredytu miała posłużyć powodowi na pokrycie kosztów budowy domu, na spłatę innego zobowiązania kredytowego oraz na pokrycie kosztów wliczonych w kredyt. Zabezpieczeniem kredytu była hipoteka kaucyjna do kwoty 615.910 zł, cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości, cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej na życie kredytobiorcy T. C. oraz ubezpieczenie niskiego wkładu własnego. W dniu 30 kwietnia 2014 r. strony zawarły aneks, na mocy którego ubezpieczenie niskiego wkładu zmieniono na prowizję. W dniu 12 marca 2015 r. strony zawarły aneks, na mocy którego wprowadzono spłatę kredytu w walucie indeksacji, a aneksem z dnia 25 marca 2020 r. bank zaprzestał obciążania powodów kosztami refinansowania ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. Powodowie zarzucili pozwanemu zastosowanie w umowie klauzul naruszających ich interes, jako konsumentów. Wskazali na niedozwolone klauzule waloryzacyjne (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.), które zostały ujęte w § 2 ust. 2, § 7 ust. 1 umowy oraz w § 8 ust. 3, § 9 ust. 4, § 10 ust. 4-5, § 11 ust. 4-5, § 12 ust. 3 oraz § 13 ust. 4 regulaminu, a w zakresie ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym postanowieniami niedozwolonymi są § 9 ust. 7-10 umowy oraz § 7 ust. 5-8 regulaminu. Zdaniem powodów niedozwolone klauzule, zastosowane w przedmiotowej umowie, określają główne świadczenia stron i nie wiążą powodów. Ponadto nie zostały indywidualnie uzgodnione z powodami. Pozwany nie przystał na propozycje strony powodowej w zakresie polubownego rozwiązania sporu.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Zdaniem pozwanego roszczenie uległo przedawnieniu w całości z uwagi na upływ 10-letniego okresu pomiędzy zawarciem umowy a wytoczeniem powództwa. Natomiast za bezsprzecznie przedawnione według pozwanego uznać należy roszczenia o zapłatę rzekomo nadpłaconych rat kredytu, uiszczonych przez powodów w okresie od maja 2008 r. do kwietnia 2010 r. łącznie, a co za tym idzie początkowym saldem w CHF, na podstawie którego mogą być sporządzane ewentualne wyliczenia, może być jedynie saldo w CHF ustalone według kursu kupna z Tabeli Banku. W zakresie dochodzenia przez powodów zwrotu nienależnego świadczenia – opłat z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, opłaty te jako świadczenia okresowe, pobierane przez bank okresowo co miesiąc przez okres 36 miesięcy, przedawniają się w terminie 3 lat. Tym samym w ocenie pozwanego roszczenie strony powodowej o zwrot opłat z tytułu (...) oraz prowizji za zwiększone ryzyko, uiszczonych do dnia 28 kwietnia 2017 r. łącznie uległy przedawnieniu. W ocenie pozwanego roszczenie powodów jest całkowicie bezzasadne. Pozwany wskazał, że zastosowanie przez bank kursu kupna do uruchomienia kredytu oraz kursu sprzedaży do rozliczenia rat znajduje swoje uzasadnienie ekonomiczne i wynika z konstrukcji kredytu walutowego. Mechanizm ten stosują wszystkie banki i dlatego należy go uznać za zgodny ze zwyczajami panującymi w tym zakresie, a wysokość różnic kursowych (spreadów) stosowanych przez banki jest rezultatem sytuacji na rynku walutowym. Zdaniem pozwanego nie ma możliwości wyeliminowania klauzul indeksacyjnych z umowy, bowiem doprowadziłoby to do tego, że kredyt powodów należałoby traktować jako kredyt złotówkowy z oprocentowaniem dla kredytów indeksacyjnych, co w następstwie doprowadziłoby do

zmiany charakteru prawnego stosunku obligacyjnego łączącego strony. Pozwany nie zgodził się także z zarzutem przekroczenia przez niego zasady swobody umów i niezgodności zawartej umowy z przepisami prawa bankowego, a także zakwestionował abuzywność klauzul wskazanych przez stronę powodową. W jego ocenie dopełnił wszelkich obowiązków informacyjnych względem powodów, a ci mieli pełną świadomość charakteru zaciąganego zobowiązania. Ponadto pozwany podkreślił, że na mocy aneksu nr (...) zmienione zostały sporne postanowienia, zatem usunięty został stan niepewności po stronie konsumentów. Nadto pozwany zwrócił uwagę, iż powodowie pomijają okoliczność wejścia w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. ustawy antyspredowej, która stanowiła ingerencję ustawodawcy ostatecznie przesądzającą o dopuszczalności tzw. kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty obcej, jak również przyznała kredytobiorcom uprawnienie do spłaty rat kapitałowo - odsetkowych oraz kwoty kredytu bezpośrednio w walucie obcej, z czego powodowie skorzystali.

Wyrokiem z dnia 2 marca 2021 roku Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo główne wskazane w punkcie I oraz ewentualne w wskazane w punkcie II pisma powodów z dnia 1 grudnia 2020 r.; ustalił, iż umowa o kredyt hipoteczny nr (...) (...) zawarta w dniu 28 maja 2008 r. pomiędzy M. C. i T. C. a pozwanym Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. jest nieważna; zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 96.324,44 zł oraz kwotę 24.076,96 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwot: 94.032,75 zł od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty; 2.291,69 zł od dnia 23 maja 2020 r. do dnia zapłaty; 22.443,33 CHF od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia zapłaty; 1.633,63 CHF od dnia 9 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty; oddalił powództwo ewentualne wskazane w punkcie III pisma powodów z dnia 1 grudnia 2020 r. w pozostałym zakresie i zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6.434 zł tytułem kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 28 maja 2008 r. została zawarta pomiędzy stronami umowa kredytu hipotecznego w złotych indeksowanego kursem CHF nr (...) (...), na podstawie której pozwany udzielił powodom kredytu w kwocie 362.299,99 zł na pokrycie kosztów budowy nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), nr działki (...), dla której Sąd Rejonowy w T. V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr: (...), spłatę innego kredytu mieszkaniowego oraz koszty wliczone w kredyt (§ 2 ust. 1 i 3 umowy). Wyplata kredytu nastąpiła w dwóch transzach – pierwszej w dniu 30 maja 2008 r. w wysokości 270.299,99 zł, według kursu 1 PLN = 2,0244 CHF, która stanowiła równowartość 133.521,04 CHF i drugiej – w dniu 13 czerwca 2008 r. w wysokości 92.000 zł, według kursu 1 PLN = 2,0570 CHF, która stanowiła równowartość 44.725,33 CHF. Kredyt był indeksowany kursem CHF. Spłatę kredytu rozłożono na 480 rat kapitałowo – odsetkowych (§ 7 umowy). Zabezpieczeniem spłaty kredytu wraz z odsetkami i innymi kosztami było ustanowienie hipoteki kaucyjnej do sumy 615.910 zł na ww. nieruchomości, cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych przedmiotowej nieruchomości, a także cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej na życie kredytobiorcy T. C. (§ 9 umowy). Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, a kredytobiorca ponosił ryzyko zmian stóp procentowych co oznaczało, że w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie wysokość miesięcznej raty kapitałowo-odsetkowej. Oprocentowanie kredytu wynosiło 3,8850% w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 1,0000 p.p., stałej w całym okresie kredytowania. Oprocentowanie kredytu ulegało zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (§ 6 ust. 1-3 umowy). Całkowity koszt kredytu na dzień zawarcia umowy wynosił 410.607,29 zł, a całkowita roczna stopa oprocentowania 4,75% w skali roku (§ 12 ust. 1 umowy).

Aneksem nr (...) z dnia 29 kwietnia 2014 r. do umowy kredytu zostało dodane postanowienie, zgodnie z którym w związku z wysokością salda zadłużenia, przewyższającego 80% wartości nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczenia, do czasu gdy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu nie stanie się równe lub niższe niż 416.000 zł (§ 8 aneksu w zw. § 1 aneksu) – bank będzie pobierał prowizję za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego. Prowizja ta była pobierana co miesiąc w kolejnych 36-miesięcznych okresach, począwszy od dnia 1 maja 2014 r. Na mocy aneksu nr (...) z dnia 22 stycznia 2015 r. powodowie zobowiązali się spłacić kwotę kredytu w walucie, do której kredyt jest indeksowany lub denominowany. Na podstawie aneksu z dnia 25 marca

2020 r. pozwany zaprzestał pobierania prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego.

Stosownie do zaświadczenia pozwanego z dnia 30 listopada 2019 r. powodowie w okresie od dnia 30 maja 2008 r. do dnia 29 listopada 2019 r. z tytułu opłaty refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu ponieśli koszty w wysokości 8.096 zł, a z tytułu prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu – 8.768,58 zł. Pismem z dnia 16 grudnia 2020 r. (...) S.A. wskazało, że na mocy umowy z pozwanym bankiem w dniu 13 czerwca 2008 r. została zawarta umowa ubezpieczenia, na podstawie której ubezpieczyciel pobrał składkę w wysokości 1.031 zł za 36 miesięczny okres ubezpieczenia, począwszy od dnia 30 maja 2008 r. Pismem z dnia 21 grudnia 2020 r. Towarzystwo (...) S.A. potwierdziło, że w dniu 19 lipca 2010 r. z pozwanym bankiem została zawarta umowa ubezpieczenia, na podstawie której ubezpieczyciel pobrał składkę w wysokości 3.615 zł. Okres ubezpieczenia z tego tytułu trwał od dnia 1 maja 2011 r. do dnia 30 kwietnia 2014 r.

Powodowie pismem z dnia 14 stycznia 2020 r. skierowali do pozwanego pismo stanowiące reklamację wraz z wezwaniem do zapłaty m.in. kwoty 213.554,11 zł z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z umowy kredytu, a to w związku z zastosowaniem w umowie niedozwolonych klauzul umownych, a także kwoty 8.096 zł z tytułu nienależnie pobranych opłat refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu oraz kwoty 8.768,58 zł tytułem nienależnie pobranej prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego. Pismem z dnia 10 lutego 2020 r. pozwany bank poinformował powodów, że złożona przez nich reklamacja nie została uwzględniona, a pozwany nie widzi możliwości polubownego zakończenia sporu.

W okresie od dnia 7 maja 2010 r. do dnia 3 kwietnia 2020 r. powodowie z tytułu zaciągniętego zobowiązania dokonali łącznie wpłat na kwotę 95.251,16 zł i 24.076,88 CHF. Na dzień 3 kwietnia 2020 r. powodom pozostała do spłaty kwota 133.400,84 CHF.

Główny zarzut strony powodowej względem przedmiotowej umowy stanowi zastosowanie niedozwolonych klauzul waloryzacyjnych (art. 385¹ § 1 k.c.), które w istocie określają główne świadczenia stron. W przypadku umowy kredytu głównym świadczeniem banku jest przekazanie kwoty kredytu, a po stronie kredytobiorcy leży natomiast spłata kapitału wraz z odsetkami ustalonymi na podstawie określonego w umowie oprocentowania. Przedmiotowa umowa została natomiast zawarta z profesjonalnym podmiotem gospodarczym, jakim jest bank (pozwany) oraz z konsumentami (powodami) w rozumieniu art. 22¹ k.c. W związku z powyższym strona powodowa stoi na stanowisku, iż umowa w takim kształcie nie jest ważna względem nich z uwagi na niedozwolone postanowienia. Umowa w zakresie waloryzacji, zarówno kwoty kredytu jak i rat kredytu, zawierała następujące postanowienia: § 2 ust. 2 umowy – „Kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłaconego w transzach Bank wysłała do Kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej.”; § 7 ust. 1 umowy – „Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z (...) Banku (...) S.A.”; § 8 ust. 3 regulaminu – „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia spłaty.”; § 9 ust. 4 regulaminu – „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, Bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu, dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów Walut Obcych. Od wymagalnego kapitału, wyrażonego w PLN Bank nalicza dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych.”; § 10 ust. 4 regulaminu – „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota wcześniejszej spłaty jest obliczana według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia realizacji, wskazanego przez Kredytobiorcę w dyspozycji o dokonanie wcześniejszej spłaty.”; § 10 ust. 5

regulaminu – „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej prowizja za wcześniejszą spłatę ustalona jest od kwoty wcześniejszej spłaty, przeliczonej według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia realizacji wcześniejszej spłaty.”; § 11 ust. 4 regulaminu – „Przewalutowanie następuje według kursów, z zastrzeżeniem ust. 5: 1) kupna dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku (...) w przypadku zmiany waluty z PLN na walutę obcą; 2) sprzedaży dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku (...) w przypadku zmiany waluty obcej na PLN.”; § 11 ust. 5 regulaminu – „W przypadku zmiany waluty obcej na inną walutę obcą saldo kredytu oblicza się na podstawie obowiązujących w Banku w dniu złożenia wniosku o przewalutowanie kursów walut dewiz (...)”; § 12 ust. 3 regulaminu – „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej prowizja za podwyższenie kwoty kredytu ustalana jest od kwoty podwyższenia, przeliczonej według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia sporządzenia aneksu.”; § 13 ust. 4 regulaminu – „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej dla odnawiania zabezpieczeń kredytu stosuje się kurs sprzedaży dewiz obowiązujący w dniu odnawiania zabezpieczenia na podstawie obowiązującej w Banku (...)”; oraz postanowienia umowne w zakresie ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym, zawarte w: § 9 ust. 7-10 umowy – „Dodatkowe zabezpieczenie kredytu do czasu, gdy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu nie stanie się równe lub niższe niż 322.496,80 PLN, stanowi ubezpieczenie kredytów hipotecznych z niskim udziałem własnym Kredytobiorcy na podstawie umowy zawartej przez Bank (...) S.A. z (...) S.A.” (§ 9 ust. 7). „Kredytobiorca jest zobowiązany do zwrotu Bankowi kosztów ubezpieczenia w wysokości 1.718 PLN za pierwszy 36-miesięczny okres trwania ochrony ubezpieczeniowej” (§ 9 ust. 8). „Jeżeli w ciągu okresu 36 miesięcy ochrony ubezpieczeniowej saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu nie stanie się równe lub niższe niż 322.496,80 PLN, Kredytobiorca jest zobowiązany do zwrotu kosztów ubezpieczenia za kolejny 36-o miesięczny okres udzielonej Bankowi przez (...) S.A. ochrony ubezpieczeniowej, o czym Kredytobiorca zostanie poinformowany przez Bank pisemnie” (§ 9 ust. 9). „Jeżeli w ciągu okresu 36 miesięcy ochrony ubezpieczeniowej saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu stanie się równe lub niższe niż 322.496,80 PLN, Bank dokona zwrotu proporcjonalnej części składki na rachunek Kredytobiorcy, za pełne miesiące kalendarzowe pozostające do końca okresu ubezpieczenia, za który składka zostanie uiszczona” (§ 9 ust. 10).” § 7 ust. 5-8 regulaminu – „Opłata dotycząca refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego określona jest w cenniku obowiązującym w dniu zawarcia umowy kredytu (...)” (§ 7 ust. 5). „Bank pobiera opłatę, wynikającą z kosztu ubezpieczenia niskiego wkładu, poprzez automatyczne obciążenie rachunku w PLN Kredytobiorcy w dniu uruchomienia środków z kredytu za pierwszych 36 miesięcy obowiązywania umowy kredytowej” (§ 7 ust. 6). „Jeżeli w ciągu 36 miesięcy ochrony ubezpieczeniowej stosunek kwoty kredytu pozostającej do spłaty do wartości nieruchomości nie stanie się równy bądź niższy niż 90% w przypadku kredytów udzielonych w PLN lub 80% w przypadku kredytów indeksowanych kursem waluty obcej, wówczas Bank pobiera opłatę za kolejny 36-o miesięczny okres” (§ 7 ust. 7). „Jeżeli w trakcie okresu wskazanego w ust. 6 i 7 stosunek kwoty kredytu pozostającej do spłaty do wartości nieruchomości stanie się niższy niż 90% w przypadku kredytów udzielonych w PLN lub 80% w przypadku kredytów indeksowanych kursem waluty obcej, Bank dokona zwrotu proporcjonalnej części opłaty na rachunek Kredytobiorcy, za pełne miesiące kalendarzowe pozostające do końca okresu ubezpieczenia, za który składka została uiszczona” (§ 7 ust. 8).

Powodowie decydując się na kredyt nie mieli do końca świadomości ryzyka zmiany kursu waluty, nie wiedzieli na czym polega indeksacja, że bank stosuje dwa różne kursy walut (spread), nie pamiętali, czy w czasie rozmowy z przedstawicielem banku okazano im historyczne wykresy zmiany kursu tej waluty, jednocześnie pracownik banku akcentował jej stabilność i bezpieczeństwo na tle innych walut oraz korzyść z niskiego oprocentowania. Pozwany bank nie proponował powodom zawarcia umowy kredytu złotówkowego, ani kredytu indeksowanego w innej walucie niż frank szwajcarski. Powodowie nie mieli świadomości, że będą musieli płacić ubezpieczenie od niskiego wkładu własnego i nie przedstawiono im ogólnych warunków umowy ubezpieczenia. Pozwany nie poinformował ich o regresie ubezpieczeniowym. Strona powodowa nie miała możliwości negocjowania zapisów umownych, w tym kursu uruchomienia kredytu. O tym, że bank będzie stosował dwa różne kursy, tj. kurs kupna do obliczenia wysokości kapitału i kurs sprzedaży do obliczenia wysokości raty – powodowie dowiedzieli się w momencie uruchomienia kredytu. Pozwany nie poinformował także powodów o możliwości dokonywania spłaty rat w CHF, a nie w PLN.

W oparciu o te ustalenia Sąd pierwszej instancji uznał, że roszczenie główne powodów oraz roszczenie ewentualne w punkcie drugim pisma powodów z dnia 1 grudnia 2020 roku nie zasługiwało na uwzględnienie, albowiem w żądaniach tych strona powodowa nie domagała się ustalenia nieważności umowy, która uzasadniałaby z kolei uznanie żądania zapłaty (zwrotu nienależnie pobranych świadczeń) za zasadne. Zasługiwało natomiast na uwzględnienie roszczenie ewentualne powodów wyrażone w punkcie III 1-4 pisma z dnia 1 grudnia 2020 roku, a to wobec uznania przez Sąd, że umowa kredytu zwarta przez strony w dniu 28 maja 2008 r. jest nieważna.

Powodowie zgłaszając żądanie o zapłatę kwoty podanej w pozwie domagali się w pierwszej kolejności ustalenia nieważności umowy kredytowej z uwagi jej sprzeczność art. 358¹ k.c. i art. 353 k.c. Sąd Okręgowy uznał, że mowa będąca przedmiotem sporu, jest umową kredytu w rozumieniu art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - prawo bankowe, który stanowi, że przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Art. 69 § 2 ustawy stanowi, że umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności m.in. strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje oraz warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy. W dniu 26 sierpnia 2011 r. do art. 69 ust. 2 został dodany m.in. pkt. 4a, regulujący możliwość zawierania umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, jednakże umowa taka musi wskazywać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Poza tym zmiana prawa bankowego dokonana ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. w art. 69 ust. 3 dała możliwość kredytobiorcy, w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. Przed wejściem w życie tej zmiany prawa bankowego (tzw. ustawy antyspreadowej), kredytobiorca nie mógł dokonywać spłat w walucie. Powodowie skorzystali z tej możliwości, czego dowodem było zawarcie aneksu nr (...) z dnia 22 stycznia 2015 r.

Bezspornym w sprawie jest, że zawierając umowę kredytu w dniu 28 maja 2008 r. pozwany miał status przedsiębiorcy, a powodowie status konsumentów w rozumieniu art. 22¹ k.c. Umowa zrodziła między stronami stosunek obligacyjny, którego nieodłączną cechą jest zgodna wola stron zarówno co do jej zawarcia jak i jej postanowień, które muszą jednak być na tyle jasne i zrozumiałe dla każdej ze stron, aby nie narażały strony na rażącą sprzeczność postanowień umowy z jej interesem. Zgodnie z zasadą swobody umów strony mogą dowolnie ukształtować stosunek umowy, przy czym granice swobody umów wyznacza art. 353¹ k.c., który stanowi, że treść i cel stosunku umownego nie może sprzeciwiać się właściwości stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Z uwagi na to, że powodowie, jako strona umowy kredytu hipotecznego są konsumentami, stąd konieczność zachowania przepisów regulujących ochronę konsumenta także przez banki, które winny respektować m.in. przepisy Dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Ponownie odwołując się do treści art. 69 prawa bankowego, wskazać należy, że umowa kredytu musi określać wysokość udzielonego kredytu, walutę kredytu, warunki na jakich został udzielony, zasady jego zwrotu, zasady procentowania i jego zmiany, terminy spłaty. Już w dacie zawarcia umowy konieczne jest ustalenie wysokości kredytu, a tym samym wysokości zobowiązania kredytobiorcy (konsumenta) wobec banku, co może być wyrażone w sposób kwotowy albo też poprzez zastosowanie obiektywnie weryfikowalnego mechanizmu jego waloryzacji, w tym indeksacji walutą obcą, także kursem franka szwajcarskiego. Dopuszczalne jest zastosowanie przez strony konstrukcji klauzuli waloryzacyjnej, w tym walutowej, a to celem ograniczenia niekorzystnych dla obu stron stosunku umownego skutków zmiany wartości pieniądza polskiego. Zastosowanie walutowych klauzul indeksacyjnych winno się opierać na takich zasadach, by zmienność kursu waluty obcej była wyznaczana przez element zewnętrzny, obiektywny wobec stron umowy, a określany przez

instytucje finansowe spełniające kryteria bezstronnego działania w stosunku do banku udzielającego takiego kredytu. Zasadniczo dopuszczalne jest stosowanie indeksacji walutowej, co nie narusza ani zasady nominalizmu z art. 358¹ k.c., ani zasady swobody umów z art. 353¹ k.c., pod warunkiem, że pozwala na określenie koniecznych przedmiotowo postanowień umowy kredytowej, określonych w art. 69 prawa bankowego. Istnieje zatem wymóg zastosowania takiego mechanizmu określania kursu CHF na potrzeby ustalenia zarówno salda kwoty kredytu jak i rat spłaty, który byłby niezależny od arbitralnych decyzji kredytodawcy, w tym posłużenia się kursami innych instytucji finansowych, w szczególności średnim kursem NBP, nawet z określonym w umowie, dopuszczalnym poziomem odstępstwa, tak aby kredytobiorca z góry mógł ustalić poziom, do którego ponosi ryzyko związane ze skorzystaniem z takiego kredytu w konkretnym banku, oferującym znane z góry warunki ustalania wysokości rat kapitałowych, rzutujących automatycznie na wysokość faktycznie spłacanego oprocentowania. Istotne jest także by kredytobiorca takie zapisy zaakceptował, pomimo braku możliwości przewidzenia z góry kwotowego wymiaru poszczególnych rat.

Art. 385¹ § 1 k.c. daje możliwość badania łączącej konsumenta z przedsiębiorcą umowy celem ustalenia, czy zawarte w niej postanowienia mają charakter niedozwolony (abuzywny) tylko w odniesieniu do tych postanowień, które nie zostały z konsumentem indywidualnie uzgodnione. Zasadniczo kontroli poddawane są te postanowienia, które nie określają głównych świadczeń stron. W przypadku gdy dane postanowienie określa główne świadczenia stron, przesłanką dopuszczalności jego kontroli jest (poza brakiem indywidualnego uzgodnienia z konsumentem) stwierdzenie, że nie zostało ono sformułowane w sposób jednoznaczny.

Dokonując oceny postanowień umowy kredytu kwestionowanych przez powodów w świetle zgromadzonego materiału dowodowego, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że umowa ta jest nieważna w całości ze względu na bezskuteczność jej głównych postanowień i niedopuszczalność zastąpienia ich innymi. Kwestionowane przez powodów postanowienia zawarte zostały w wymienionych w ramach ustaleń faktycznych postanowieniach umowy i regulaminu.

W § 2 ust. 2 umowy zawarte zostało postanowienie obejmujące zobowiązanie banku do udzielenia powodom kredytu w kwocie wyrażonej w walucie polskiej oraz wprowadzono postanowienie, zgodnie z którym kapitał kredytu udzielonego powodom w walucie polskiej poddawany będzie przeliczeniu na walutę obcą – CHF. Tak ustalona kwota stanowi bazę do wyliczenia wysokości rat, także wyrażonych w walucie CHF, które następnie przeliczane są na walutę polską. Postanowienie to określa zatem sposób ustalenia wysokości zobowiązania powodów, przy zastosowaniu klauzuli, tzw. klauzuli waloryzacyjnej czy indeksacyjnej, co oznacza, że wysokość świadczenia pieniężnego, czyli sumy, jaką ma zapłacić kredytobiorca bankowi, nie jest określona wprost (poprzez wskazanie konkretnej ilości jednostek pieniężnych), a w sposób pośredni, poprzez opisanie wartości, jaką ma mieć spełniane świadczenie za pomocą miernika innego niż pieniądź, w tym wypadku waluta obca. Generalnie dopuszczalne jest stosownie tego typu klauzul, głównie w celu uniknięcia skutków zmiany siły nabywczej pieniądza w czasie, wymaga się jednak zastosowania takiego miernika służącego do dokonania opisanego przeliczenia, który będzie spełniał kryterium stabilności.

W ocenie Sądu Okręgowego kwestionowane przez powodów postanowienia umowy zawarte w § 7 ust. 1, § 8 ust. 3, § 9 ust. 4, § 10 ust. 4 i 5, § 11 ust. 4 i 5 umowy wskazują na to, że przeliczenie będzie dokonywane dwukrotnie – przy wypłacie kredytu oraz przy przeliczaniu rat celem ustalenia wyrażonej w walucie polskiej kwoty, jaką mają spłacać powodowie. Nadto pierwsze przeliczenie będzie dokonywane według kursu kupna, a drugie – według kursu sprzedaży i co najistotniejsze oba te kursy będą ustalane według tabel obowiązujących w banku udzielającym kredytu. Wobec tego w ocenie tego Sądu wskazane postanowienia umów zawierały klauzulę abuzywną, gdyż pozwalały bankowi na dowolne ustalanie kursów kupna i sprzedaży waluty na potrzeby rozliczeń kredytowych. Umowa zawierała bowiem odesłanie do tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych i indeksowanych kursem walut obcych, nie wskazując w żaden sposób warunków ich ustalenia i pozostawiając to do wyłącznej dyspozycji banku. Negatywna weryfikacja postanowień umów daje podstawę do przyjęcia zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., że takie postanowienia nie wiążą konsumenta i są bezskuteczne od momentu zawarcia umowy.

Odnosząc się do kwestii uzgodnienia indywidualnie przez strony umowy ich spornych postanowień na etapie zawierania umowy. Sąd Okręgowy wskazał na art. 385¹ § 3 k.c. który stanowi, że nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. Dotyczy to w szczególności postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. W świetle okoliczności niniejszej sprawy z całą stanowczością należy stwierdzić, że bank przy zawieraniu umowy kredytu posłużył się wzorcem umowy. Wobec tego zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie z klientem spoczywał na pozwanym. Postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie wykazało, iż te kwestie, nie były uzgodnione z powodami indywidualnie, a pozwany nie przedłożył na tę okoliczność żadnych dowodów. Umowa zawierająca w § 5 ust. 3 oświadczenie, z którego wynika, że powodowie akceptowali zasady funkcjonowania kredytu denominowanego (waloryzowanego) w walucie wymiennej, stanowią w istocie oświadczenia blankietowe. Z kolei obowiązkiem przedsiębiorcy dokonującego czynności z konsumentem jest podjąć takie działania, aby w sposób jasny, przystępny, zrozumiały i wszechstronny wyjaśnić mu wszelkie niezbędne informacje mające istotne znaczenia dla przyszłej umowy. Zadaniem banku udzielającego kredytu było wyjaśnienie powodom zasad, na jakich będzie ustalany kurs waluty obcej, tym bardziej, że był to kurs ustalany przez kredytodawcę. Tymczasem za wyjątkiem odesłania do „Tabeli kursów” obowiązującej w banku, pozwany nie wyjaśnił w jaki sposób i na jakich zasadach kursy te będą ustalane przez pozwany bank. Bank nie pouczył także powodów o skutkach zawarcia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz o zagrożeniach z tego wynikających, ograniczając się do zapewnień, iż jest to kredyt tani i bezpieczny. Umowa nie określała ani kursu CHF wobec złotego ani sposobu jego ustalania na potrzeby wyliczenia zobowiązań powodów w dacie jej zawarcia, a następnie uruchomienia kredytu, jak i przez czas jej zakładanego i faktycznego spłacania. Nawet jeśli w dacie zawierania umowy kurs sprzedaży CHF wobec złotego był znany czy też dostępny powodom, to nie oznacza, że w kolejnych dniach przypadających na następne miesiące i lata wykonywania umowy, powodowie tego kursu znać nie mogli, a jego ustalenie pozostawione zostało wyłącznie bankowi. Dodatkowo należy wskazać, że powodowie nie mieli żadnego wpływu na ustalanie kursu walut i wysokość rat kapitałowo – odsetkowych, a jedynie pozwany bank, zgodnie postanowieniami umowy, był jednostronnie upoważniony do określenia zobowiązania powodów.

Zdaniem Sądu Okręgowego kwestionowane przez powodów postanowienia umowne dotyczą głównych świadczeń stron, bowiem są to postanowienia o charakterze konstytutywnym dla danego typu czynności prawnej, określającymi essentialia negotii umowy. Główne świadczenia banku przesądzające o istocie umowy łączącej go z kredytobiorcą, to oddanie mu do dyspozycji ustalonej kwoty kredytu na oznaczony w umowie czas i z przeznaczeniem na określony cel, z kolei główne świadczenia kredytobiorcy obejmują korzystanie z udostępnionej mu kwoty kredytu zgodnie z postanowieniami umowy, zwrot kwoty wykorzystanego kredytu, zapłata odsetek oraz prowizji. Klauzula waloryzacyjna (indeksacyjna) służy do ustalenia wysokości świadczenia głównego kredytobiorcy, czyli kwoty, jaką ma on zwrócić bankowi, stanowiąc instrument służący do ostatecznego ustalenia rozmiaru świadczenia kredytobiorcy. Mechanizmy, służące do przeliczania złotych na franki szwajcarskie, by mogły być stosowane muszą być uzgodnione i zaakceptowane przez obie strony w dacie zawierania umowy, a także winny być sformułowane w sposób jednoznaczny. Niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną.

Przychylając się do argumentacji przedstawionej w orzeczeniach Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej Sąd Okręgowy wskazał, iż klauzule indeksacyjne zawarte w umowach kredytowych, które dotyczą warunków określania kursu wymiany CHF na walutę polską, w tym kurs sprzedaży ustalany na potrzeby obliczenia raty kapitałowo–odsetkowej albo spłacanej przed terminem pozostałej części kredytu, dotyczą głównych elementów umów indeksowanych do innej waluty niż złoty polski. W tej sytuacji doszło do przekroczenia granic swobody umów, związanych z samą istotą, naturą umowy (art. 353¹ k.c.), co nie pozwala na akceptację treści zapisów dotyczących indeksacji kredytu do CHF. Przytoczone wyżej zapisy umowy przekraczały granice wyznaczone naturą stosunku obligacyjnego, bowiem przeliczenie złotych na franki szwajcarskie

i odwrotnie następować miało przy przyjęciu kursów wynikających z tabel kursowych pozwanego, czyli to bank uzyskał wyłączne prawo do określania kursu CHF dla potrzeb rozliczeń zwartych umów. Zastosowany miernik do ustalenia ostatecznie i wiążąco wysokości zobowiązań powodów w dacie zawierania umowy w dniu 28 maja 2008 r. nie ma charakteru obiektywnego, a został pozostawiony jednostronnej i arbitralnej decyzji pozwanego. Powodowie nie mieli i nie mają możliwości weryfikacji prawidłowości danych umieszczanych przez bank w tabeli kursów, a tym samym prawidłowości wyliczenia salda kredytu oraz wysokości kwoty należnych bankowi rat. Taki sposób ukształtowania zakresu praw i obowiązków stron umów nie spełnia kryterium transparentności, godzi w równowagę kontraktową stron umowy i stawia powodów w znacznie gorszej niż pozwanego pozycji, co jest sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Zdaniem Sądu Okręgowego powodowie byli świadomi znaczenia żądania stwierdzenia nieważności umowy i jego skutków. Nie zachodzi zatem obawa o naruszenie podstawowych standardów ochrony powodów jako konsumentów, wyznaczonych art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, na które wyraźnie wskazywał TSUE w powołanym wyroku, jasno zalecając sądom krajowym ich przestrzeganie przy wydawaniu wyroków, które powinny pozostawać w zgodzie z powołanym przepisem oraz sposobem jego wykładni, przyjętym w orzecznictwie TSUE, w tym w wyroku TSUE z 3 października 2019 r., C – 260/18. Eliminacja spornych postanowień umowy ze względu na abuzywność klauzul waloryzacyjnych, które służyły ustaleniu kursu sprzedaży CHF na potrzeby ustalenia wysokości raty kapitałowo-odsetkowej wpłynęła na zmianę głównego przedmiotu umowy

i miała przełożenie ocenę skuteczności jej wykonania ze względu na podważoną możliwość zgodnego z jej treścią ustalenia wysokości rat. Poza tym klauzule waloryzacyjne stanowią czynnik odróżniający w sposób wyraźny kwestionowaną umowę od umowy „zwykłego” kredytu złotowego, oprocentowanego według stopy WIBOR (z reguły wyższej od stop LIBOR). Usunięcie mechanizmów dotyczących przeliczania złotych na CHF i odwrotnie prowadziłoby do powstania luki w umowie, bez możliwości jej zastąpienia. Ponownie odwołując się do wyroku z 3 października 2019 r., C – 260/18, Sąd Okręgowy wskazał, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze tylko ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści takiej czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozycyjnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony wyrażą na to zgodę. Zatem na etapie wyrokowania, przy uznaniu abuzywności takich klauzul i konieczności ich eliminacji z umowy, art. 6 ust. 1 powołanej dyrektywy nie pozwala na zastąpienie kursu sprzedaży z tabeli banku, zastrzeżonego w umowie, żadnym innym kursem notowania CHF do złotego, w tym średnim kursem ogłaszającym przez NBP, nawet gdyby obie strony się na to zgadzały. Akceptując to stanowisko należało przesłankowo ustalić nieważność umowy z dnia 28 maja 2008 r. ex tunc, z uwagi to, że abuzywne postanowienie podlega eliminacji bez możliwości wprowadzenia na jego miejsce innego podobnego mechanizmu, tyle że dozwolonego, jak i dlatego, że zachodzi niemożność wykonywania, czyli rozliczenia takiej umowy, spowodowana wyeliminowaniem klauzuli niezbędnej do określenia wysokości podstawowego zobowiązania kredytobiorców - czyli wysokości raty kredytowej albo pozostałej do zapłacenia części kredytu spłacanego przed terminem. Wyłączona jest możliwość zastosowania na moment zawarcia umowy przepisu dyspozytywnego, umożliwiającego wykonanie zobowiązania zgodnie z wolą stron poprzez zastosowanie kursu średniego CHF publikowanego przez NBP w dniu uruchomienia kredytu, gdyż przepis art. 358 k.c. w obecnym brzmieniu został wprowadzony na mocy ustawy z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe i obowiązuje dopiero od 01 stycznia 2009 r. Podobnie nie jest możliwe wprowadzenie kursu średniego NBP poprzez zastosowanie w drodze analogii przepisów prawa wekslowego, gdyż ingerencja taka w treść stosunku umownego, przy braku w polskim porządku prawnym wyraźnego przepisu dyspozytywnego, mogącego mieć zastosowanie na dzień zawarcia umowy, byłaby zbyt daleko idąca zważywszy chociażby na obecny kierunek orzeczeń TSUE, w tym z dnia 3 października 2019 r.

Wobec stwierdzenia nieważności umowy, zdaniem Sądu Okręgowego uzasadnione było żądanie zapłaty obejmujące kwoty wpłacone przez powodów na rzecz banku w okresie od 7 maja 2010 r. do 3 kwietnia 2020 r., jako zwrotu nienależnego świadczenia w oparciu o przepis art. 410 § 1 k.c. Zgodnie z art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna

zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie 26 maja listopada 2008r. została uznana przez Sąd za nieważną, spełnione w jej wykonaniu świadczenie obejmujące kwoty dochodzone pozwem było nienależne, co skutkowało zgodnie z art. 405 k.c. powstaniem po stronie pozwanego obowiązku jego zwrotu. Pomimo tego, że powodowie posiadając świadomość co do kwestionowanych zapisów umowy realizowali wynikające z niej świadczenia, nie niweczy obowiązku jego zwrotu, bowiem spełnienie świadczenia nastąpiło w wykonaniu nieważnej umowy (art. 411 pkt 1 k.c.). Po zgłoszeniu żądania zapłaty nienależnego świadczenia, pozwany nie złożył oświadczenia o potrąceniu wierzytelności, zatem powodom jako kredytobiorcom należy zwrot zapłaconych kwot tytułem rat w wyniku zastosowania klauzul niedozwolonych. Z art. 405 k.c. wynika, że jeżeli dochodzi do bezpodstawnego wzbogacenia, to powstaje zawsze tyle odrębnych stosunków jednostronnie zobowiązujących, ile było stron nieważnej umowy, które na jej podstawie otrzymały jakiegokolwiek świadczenie. Przepis ten nakłada na każdego kto uzyskał przysporzenie obowiązek zwrotu, co jest źródłem stosunku prawnego jednostronnie zobowiązującego. Wskazany przepis nie zawiera natomiast stwierdzenia, że podmiot obowiązany powinien zwrócić korzyść z rozliczeniem tego co sam uzyskał od podmiotu uprawnionego. Skoro na podstawie jednej nieważnej umowy dwa podmioty uzyskały korzyść majątkową to powstały dwa stosunki prawne jednostronnie zobowiązujące: stosunek prawny pomiędzy kredytobiorcą a bankiem, w którym kredytobiorca jako podmiot zobowiązany na gruncie art. 405 k.c. ma obowiązek zwrotu kapitału uzyskanego kosztem banku jako podmiotu uprawnionego na gruncie art. 405 k.c. oraz stosunek prawny pomiędzy kredytobiorcą a bankiem, w którym bank jako podmiot zobowiązany na gruncie art. 405 k.c. ma obowiązek zwrotu zapłaconych rat kosztem kredytobiorcy jako podmiotu uprawnionego na gruncie art. 405 k.c. Wobec tego bez zgłoszenia zarzutu potrącenia nie jest możliwe skompensowanie tych dwóch odrębnych stosunków prawnych. Potrącenie zaś jest możliwe do dokonania tylko przez samego wierzyciela.

W ocenie Sądu Okręgowego nie był zasadny podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia. Roszczenie zgłoszone przez powodów nie wynika z działalności gospodarczej, nie ma charakteru świadczenia okresowego, ponieważ z takim mamy do czynienia, kiedy dłużnik ma obowiązek spełnić szereg świadczeń jednorazowych, które nie składają się z góry na określoną całość np. zapłata czynszu, renty. Powodowie domagają się zwrotu tego co świadczyli nienależnie w związku z nieważną umową kredytu. Kredyt jako świadczenie nie jest świadczeniem okresowym, również spłata kredytu w ratach nie jest świadczeniem okresowym w rozumieniu art. 118 k.c. Ponadto żądanie zwrotu świadczeń z tytułu nienależnego świadczenia (bezpodstawnego wzbogacenia) nawet jeśli obejmuje zwrot dokonywanych świadczeń okresowych, nie jest także roszczeniem o świadczenie okresowe. Stąd termin przedawnienia wynika z zasad ogólnych z art. 118 k.c.

Następstwem uznania przez Sąd Okręgowy nieważności umowy kredytu jest uznanie za nieważne także aneksów, które stanowiły integralną część umowy. Konsekwencją powyższego jest uznanie roszczenia powodów w zakresie kwoty 8.768,58 zł tytułem nienależnie pobranej przez pozwanego prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego. Wysokość tej kwoty potwierdził pozwany w wydanym w dniu 30 listopada 2019 r. zaświadczeniu o poniesionych kosztach od kredytu hipotecznego. Sąd ten nie uwzględnił przy tym zarzutu pozwanego, jakoby prowizja ta jako świadczenie okresowe, podlegające 3 letniemu okresowi przedawnienia, uległa przedawnieniu do dnia 28 kwietnia 2017 r., uznając iż roszczenia z bezpodstawnego wzbogacenia przedawniają się bowiem z upływem ogólnego terminu przedawnienia roszczeń wynikającego z art. 118 k.c., a zatem skoro pozwany zaczął pobierać prowizję dopiero od dnia 1 maja 2014r. (zgodnie z treścią aneksu nr (...) z dnia 29 kwietnia 2014 r.), to na dzień wniesienia pozwu należności te nie uległy przedawnieniu.

W zakresie żądania zasądzenia od pozwanego kwoty 6.378 zł tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym kredytobiorców Sąd Okręgowy uznał, iż strona powodowa udowodniła roszczenie wyłącznie w zakresie kwoty 3.615 zł, której to pobranie nastąpiło przez Towarzystwo (...) S.A. na podstawie umowy ubezpieczenia zawartej w dniu 19 lipca 2010 r. W pozostałym zakresie Sąd ten uznał, iż strona powodowa nie wykazała, jaką kwotę tytułem składki na ubezpieczenie pozwany bank pobrał, a także jakie okresy ubezpieczenia to obejmowało. Natomiast na podstawie dowodów zgromadzonych w aktach sprawy, dotyczących ubezpieczenia, które zostało zawarte z (...) S.A. umową z dnia 13 czerwca 2008 r., Sąd uznał, iż strona powodowa nie wykazała, w jakim okresie została pobrana składka na ubezpieczenie w wysokości 1.031 zł, z uwzględnieniem, iż kwoty

uiszczone przez powodów przed dniem 28 kwietnia 2010 r. uległy przedawnieniu. Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego kwotę 3.615 zł z tytułu nienależycie pobranych składek na ubezpieczenie kredytu, oddalając tym samym pozostałe żądanie powodów w tym zakresie.

Apelacje od tego wyroku wniosły obie strony.

Pozwany zaskarżył wyrok w części ustalającej, że umowa kredytu nr (...) (...) z dnia 28 maja 2008 r. jest nieważna (punkt 2 wyroku), w części zasądzającej od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 96.324,44 PLN oraz kwotę 24.076,96 CHF wraz z ustawowymi odsetkami (punkt 3 wyroku) oraz w zakresie związanego z nimi rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu (punkt 5 wyroku) zarzucił:

- nierozpoznanie istoty sprawy poprzez zaniechanie ustalenia, czy a jeżeli tak to jakie konkretnie kwestionowane przez powoda postanowienia Umowy Kredytu w indywidualnych, konkretnych okolicznościach niniejszej sprawy mają abuzywny charakter, i - w konsekwencji - ocenie Sądu I instancji miałyby skutkować nieważnością całej umowy, w tym również zaniechanie zbadania czy spełnione zostały wszystkie przesłanki umożliwiające stwierdzenie, że klauzule umowne dotyczące indeksacji kredytu powoda są niedozwolone, tj. zaniechania zbadania czy zostały spełnione łącznie następujące przesłanki pozytywne: (i) postanowienie zawarte jest we wzorcu umownym wykorzystanym do zawarcia umowy z konsumentem, (ii) kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, (...) rażąco naruszając jego interesy oraz czy nie wystąpiły przesłanki negatywne: (i) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie lub (ii) nie dotyczy głównego świadczenia stron oraz oparcie rozstrzygnięcia jedynie na wnioskach wyprowadzanych z orzeczeń Sądu Najwyższego i TSUE wydanych na gruncie odmiennych postanowień umownych oraz na artykułach prasowych;

- naruszenie przepisu prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 189 k.p.c., poprzez przyjęcie, że powodowie mają interes prawny w dochodzeniu powództwa o ustalenie, że umowa kredytu jest nieważna - bez wszak rozstrzygnięcia, jak kształtują się pozostałe rozliczenia między stronami, jako że interes prawny jest podstawową przesłanką roszczenia które uwzględnił Sąd a jego brak skutkuje oddaleniem roszczenia o ustalenie;

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i nieprawidłowe przyjęcie, że Umowa Kredytu narusza zasadę swobody umów bowiem: (i) sprzeciwia się naturze stosunku prawnego - w szczególności z tej przyczyny, że Bank samodzielnie ustalał kursy walut mające zastosowanie do przeliczeń pomiędzy walutami PLN i CHF oraz jakoby robił to w sposób dowolny; (ii) sprzeciwia się zasadom współżycia społecznego, w szczególności z tej przyczyny, jakoby działania Banku naruszyły równość stron - mimo, że nie doszło do naruszenia zasady swobody umów, umowa kredytu indeksowanego została uregulowana przez ustawodawcę, wskazywana w wyroku „nieoznaczoność świadczenia” należy do jej istoty, a rozłożenie praw i obowiązków wynikających z Umowy Kredytu nie naruszały równości jej stron, w szczególności z uwzględnieniem, że powodowie wbrew ustaleniom Sądu Okręgowego mieli zdolność kredytową na zaciągnięcie także kredytu w PLN;

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich polegające na ich błędnej wykładni i błędnym przyjęciu, że: (i) klauzule indeksacyjne {postanowienia dot. indeksacji} nie zostały sformułowane jednoznacznie, (ii) postanowienia dotyczące Tabeli Kursów Walut kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, bowiem Bank samodzielnie ustalał kursy walut mające zastosowanie do przeliczeń pomiędzy walutami PLN i CHF, a w konsekwencji czego także rażąco naruszają one interesy powodów jako konsumentów (mimo braku dokonania przez Sąd odrębnej oceny tej przesłanki względem powodów), (...) nie jest możliwe wyeliminowanie z Umowy Kredytu jedynie postanowień dotyczących Tabeli Kursów w pozwanym Banku z jednoczesnym pozostawieniem postanowień dotyczących indeksacji kredytu - a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie art. 385¹ § 1 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że postanowienia Umowy Kredytu (§ 7 ust. 1, § 8 ust. 3, oraz § 9 ust. 4, §10 ust. 4 i 5 Umowy Kredytu) kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny

z dobrymi obyczajami, naruszając jej interesy i to w sposób rażący - mimo że postanowienia te przesłanek tych nie spełniają;

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 65 § 1 i § 2 k.c. i art. 385¹ § 2 k.c. w zw. art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego (w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe) oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego poprzez ich niezastosowanie oraz art. 69 ust. 2 pkt. 4a Prawa bankowego i art. 58 § 1 i § 3 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie - w zw. z art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG, a polegające na zaniechaniu dokonania wykładni oświadczeń woli stron i błędnym przyjęciu przez Sąd, że: (i) Umowa Kredytu nie ma charakteru walutowego, (ii) wysokość zobowiązania nie została ustalona w Umowie Kredytu, ((...)) postanowienia dotyczące określenia Tabeli Kursów Walut stanowią element przedmiotowo istotny umowy kredytu, bez którego nie jest możliwe określenie świadczenia głównego stron i wykonywanie Umowy Kredytu - a w konsekwencji błędne uznanie Umowy Kredytu za nieważną jako sprzeczną z art. 69 ust. 1 i 2 Prawa Bankowego, mimo, że bez kwestionowanych postanowień jest możliwe ustalenie świadczenia głównego stron, a umowa jest wykonalna;

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 3 k.c. i art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG poprzez ich niezastosowanie i (i) zaniechanie dokonania oceny skutków braku związania abuzywnym postanowieniem na dzień orzekania (tj. na moment zaistnienia sporu), (ii) nieuzupełnienie luki powstałej wskutek uznania postanowień Umowy Kredytu (§ 7 ust. 1, § 8 ust. 3, oraz § 9 ust. 4, §10 ust. 4 i 5 Umowy Kredytu) za abuzywne za pomocą przepisów dyspozytywnych, mimo że kurs wymiany walut PLN/CHF może zostać ustalony również w oparciu o przepis dyspozytywny obowiązujący w dniu orzekania - art. 358 § 2 k.c., a który to przepis może znaleźć zastosowanie również z uwagi na fakt, że umowa kredytu jest zobowiązaniem o charakterze trwałym;

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 58 § 1 i § 3 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. i art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG poprzez ich błędne zastosowanie i zaniechanie dokonania oceny czy przyjęcie nieważności Umowy Kredytu z uwagi na abuzywność niektórych jej postanowień jest zgodne z zasadą proporcjonalności oraz odpowiada sankcji bezskuteczności (niezwiązania postanowieniem) z art. 385¹ § 2 k.c., jak również poprzez przyjęcie, że (i) skutkiem uznania za abuzywny warunku umownego może być upadek całej umowy (jej nieważność) mimo, iż przepis art. 385¹ § 2 k.c. wprost wskazuje, że jeśli postanowienie umowy nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie, a hipotetyczna abuzywność postanowienia nie może prowadzić do ustalenia nieważności umowy, (ii) ustalenie nieważności umowy realizuje godny ochrony interes powoda jako konsumenta, podczas gdy będzie to prowadziło do pogłębienia stopnia niepewności sytuacji prawnej powodów, ((...)) do uznania Umowy za nieważną wystarczające oraz decydujące jest wyrażenie przez konsumenta takiej woli, a (iv) jej wyrażenie wyłącza możliwość uzupełnienia umowy przepisem dyspozytywnym;

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. oraz art. 4 ustawy o zmianie ustawy - Prawo bankowe (dalej: Ustawa antyspreadowa) w zw. z art. 385² k.c. oraz art. 316 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie i: (i) nieuwzględnienie dokonania przez strony zmiany treści Umowy Kredytu co do sposobu jej wykonania w drodze Aneksu, (ii) nieuwzględnienie okoliczności, że Strony na skutek podpisania Aneksu nr (...) uzgodniły pomiędzy sobą sposób spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie CHF, ((...)) nieuwzględnienie stanu wprowadzonego Ustawą antyspreadową przy ocenie celowości stosowania przez Sąd sankcji (i to nieważności) dla zachęcenia banków do umieszczania w umowach kredytu postanowień dotyczących kursów walut w sytuacji, gdy obowiązek taki wynika już z ww. ustawy, wypełniając cele Dyrektywy 93/13 - a w konsekwencji zaniechanie dokonania oceny skutków braku związania abuzywnym postanowieniem na dzień orzekania i błędne przyjęcie, że nie została uchylona ewentualna abuzywność postanowień kwestionowanych przez powodów;

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 410 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c., polegające na ich błędnym zastosowaniu oraz art. 411 pkt. 1, 2 i 4 k.c. poprzez ich niezastosowanie i błędnym przyjęciu, iż: (i) świadczenia spełnione przez powodów na rzecz Banku stanowiły świadczenie nienależne, mimo że znajdowały one podstawę w łączącym strony stosunku prawnym, (ii) została spełniona przesłanka wzbogacenia (po stronie Banku) i ubożenia (po

stronie powodów), (...) zwrot kapitału kredytu stanowi świadczenie wzajemne, które podlega zwrotowi w przypadku nieważności Umowy Kredytu, (iv) nie jest możliwe zakwalifikowanie spełnionego przez powodów świadczenia jako czyniącego zadość zasadom współzycia społecznego lub też dokonanego na poczet niewymagalnego świadczenia Banku o zwrot własnego świadczenia; (iv) powód może domagać się zwrotu świadczenia, mimo, iż dokonywał spłat bez zastrzeżenia zwrotu;

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 117 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. art. 125 § 1 k.c. poprzez ich niezastosowanie, skutkujące nieuwzględnieniem zarzutu przedawnienia podniesionego przez Bank, mimo iż dochodzone przez powoda roszczenie z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego oraz prowizji - jako świadczenie okresowe - uległo przedawnieniu z upływem 3 lat;

- naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c., poprzez dowolną ocenę dowodów i brak wszechstronnego rozważenia całości zgromadzonego materiału dowodowego polegające na: (i) bezpodstawnym zmarginalizowaniu przez Sąd I instancji znaczenia dowodów zgromadzonych w toku postępowania, w tym zeznań świadków: M. B., G. K., I. K. oraz I. J., a także dokumentów przedłożonych przez pozwanego, jak również bezpodstawnym przyjęciu, że zeznania te nie wniosły niczego istotnego do sprawy, gdyż zeznania te nie odpowiadały koncepcji przyjętej przez Sąd; (ii) uznaniu za wiarygodne zeznań powodów w zakresie w jakim powodowie zeznali, że nie mieli przedstawionej oferty w PLN oraz byli zapewniani przez pracowników Banku o stabilności waluty CHF, a także braku ich świadomości o charakterze zawieranej umowy i ryzyku związanych z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej, pomimo że ich treść jest sprzeczna z zasadami współzycia społecznego oraz wiedzą powszechną, przyjmowaną dla przeciętnego konsumenta, a ponadto sprzeczna jest z zeznaniami świadków oraz dokumentami przedłożonymi w toku postępowania przez pozwanego, w szczególności jeśli zważyć, że powodowie posiadali już wcześniej kredyt w walucie obcej; (...) bezpodstawnym pominięciu wniosku o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego - a w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na błędnym przyjęciu, iż: (i) klauzula indeksacyjna stanowi wyłącznie klauzulę waloryzacyjną świadczenia o zwrot udzielonego kredytu według kursu waluty obcej (CHF) jako miernika wartości takiego świadczenia, a Umowa Kredytu ma charakter złotówkowy, (ii) postanowienia Umowy Kredytu dotyczące indeksacji nie zostały indywidualnie uzgodnione pomiędzy stronami, (...) kwestionowane postanowienia Umowy Kredytu rażąco naruszają interesy powoda oraz dobre obyczaje, a które to naruszenia miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, w tym w szczególności dla dokonania prawidłowej oceny, czy kwestionowane przez powoda klauzule mogą zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne w indywidualnym układzie faktycznym, a Umowa Kredytu za nieważną.

- naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy - art. 235² § 1 pkt. 2, 3 i 5 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. polegające na: (i) pominięciu zgłoszonego przez pozwanego dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i rachunkowości postanowieniem na rozprawie w dniu 2 lutego 2021 r. - a w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na błędnym przyjęciu, iż: (i) Bank ustalał kursy w Tabeli Kursów Walut Obcych w sposób jednostronny, dowolny i nieograniczony; (ii) kwestionowane postanowienia Umowy Kredytu rażąco naruszają interesy powodów oraz dobre obyczaje - a które to naruszenie miało istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, w tym w szczególności dla dokonania prawidłowej oceny, czy kwestionowane przez powodów klauzule mogą zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne w indywidualnym układzie faktycznym, a Umowa Kredytu za nieważną, przy czym pozwany wnosi o rozpoznanie w trybie art. 380 k.p.c. ww. postanowienia i jako niepodlegającego zaskarżeniu w drodze zażalenia a mającego wpływ na rozstrzygnięcie i dopuszczenie dowodu z opinii biegłego.

- naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy - art. 130² § 1 k.p.c. w zw. z art. 25a u.k.s.c., polegający na odmowie zwrotu pisma powodów z dnia 1 grudnia 2020 r. pomimo, iż pismo w związku z dokonaną przez powoda modyfikacją powództwa nie zostało opłacone.

W oparciu o te zarzuty pozwany wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania lub o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów kosztów postępowania.

Powodowie w apelacji, zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo ewentualne wskazane w punkcie III pisma powodów z dnia 1 grudnia 2020 r. w pozostałym zakresie, tj. w zakresie kwoty 2.763,00 zł tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym kredytobiorców w trakcie trwania umowy kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 28.05.2008 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 11.02.2020 r. do dnia zapłaty (punkt 4 wyroku) zarzucili:

1) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez:

- brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego oraz wybiórcze i fragmentaryczne rozważenie zebranego materiału dowodowego polegające na pominięciu dokonania oceny tej części dokumentów, które wskazywały kiedy i w jakiej wysokości pobrane zostały składki tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, co w konsekwencji spowodowało wyciągnięcie niezgodnych z rzeczywistym stanem faktycznym wniosków leżących u podstaw wyroku, tj. niewykazania przez powodów wysokości dochodzonych roszczeń w zaskarżonym zakresie,
- brak dostatecznej wnikliwości co do zgłoszonych dowodów poprzez potraktowanie ich zbiorczo oraz nie zwrócenie uwagi Sądu I instancji chociażby na dowody zgłoszone przez pozwanego w odpowiedzi na pozew, wskazane również w treści niniejszej apelacji, w których pozwany sam przyznaje, a tym samym potwierdza daty i wysokość pobranych opłat tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu własnego oraz okres objęty ochroną ubezpieczenia;

2) naruszenie art. 229 k.p.c. oraz art 232 k.p.c. przez:

- pozbawione podstaw przyjęcie, iż strona powodowa nie udowodniła roszczeń dochodzonych pozewem co do wysokości w zaskarżonym zakresie, w szczególności poprzez uznanie, iż strona powodowa nie wykazała wysokości opłat poniesionych z tytułu refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, daty ich pobrania przez pozwanego oraz okresu objętego ochroną ubezpieczeniową, podczas gdy okoliczności te wynikały jednoznacznie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, w tym zarówno z dokumentów przedstawionych przez powodów jak i pozwanego, a tym samym strona powodowa sprostowała ciężarowi dowodowemu w zakresie zasadności i wysokości dochodzonych roszczeń; pominięcie przez Sąd I instancji, że druga opłata tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu własnego została pobrana od powodów w maju 2011 roku, na ustalenie czego pozwalały: postanowienia umowy kredytowej określające wysokość pierwszej składki i okres, który jest objęty pierwszą składką ubezpieczeniową oraz warunki i termin pobrania kolejnych składek tytułem refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, pisma pozwanego w których pozwany wprost przyznaje w jakiej dacie oraz w jakiej wysokości pobrał kolejne opłaty z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, zaświadczenie o poniesionych kosztach od kredytu hipotecznego z dnia 30.11.2019 r. wykazujące globalną kwotę pobraną przez pozwanego tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, które w oparciu o pozostałe (w tym wyżej wskazane dokumenty) pozwalało ustalić kwotę bazową i poszczególne opłaty na nią się składające.

W oparciu o te zarzuty powodowie wnieśli o zmianę wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów również dalszej kwoty 2,763,00 zł tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym kredytobiorców w trakcie trwania umowy kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 28.05.2008 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 11.02.2020 r. do dnia zapłaty i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

W odpowiedziach na apelacje zarówno powodowie jak i pozwany wnieśli o oddalenie apelacji strony przeciwnej i zasądzenie od niej na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego

Po wniesieniu obu apelacji i odpowiedzi na apelacje pozwany w piśmie procesowym z dnia 20 sierpnia 2021 roku zgłosił zarzut wykonania prawa zatrzymania świadczeń powodów na jego rzecz z tytułu umowy kredytu w zakresie kwoty 362 299,99 złotych stanowiącej równowartość wypłaconego kapitału kredytu.

Powodowie wnieśli o uznanie tego zarzutu za bezskuteczny.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do podniesionego w postępowaniu apelacyjnym przez pozwanego zarzutu prawa zatrzymania stwierdzić należy, że zasługiwał on na uwzględnienie, co wpłynęło na zmianę zaskarżonego wyroku w części zasądzającej dochodzone przez powodów świadczenie. Zgodnie z art. 496 k.c. jeżeli wskutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot. Przepis ten stosuje się odpowiednio w razie rozwiązania lub nieważności umowy wzajemnej (art. 497 k.c.). Nie ulega wątpliwości, że pozwany bank udzielił powodom kredytu w wysokości 362 299,99 złotych, co wynika wprost z umowy oraz tego, że taką kwotę pozwany wskazał jako równowartość wypłaconego kapitału kredytu w podniesionym zarzucie prawa zatrzymania. Jeżeli zatem powodowie wywodzą swoje roszczenie z nieważnej umowy kredytowej, która jest, wbrew ich stanowisku, umową wzajemną (art. 487 § 2 k.c.), sytuacja drugiej strony tego stosunku obligacyjnego jest taka sama. Dlatego prawo zatrzymania, z którego pozwany skorzystał w toku postępowania apelacyjnego, powinno znaleźć odzwierciedlenie w wyroku Sądu Apelacyjnego.

Pozwany skutecznie podniósł zarzut prawa zatrzymania wykazując to oświadczeniami o skorzystaniu z prawa zatrzymania z dnia 12 lipca 2021 roku kierowanymi do każdego z powodów przez prawidłowo umocowanego pełnomocnika - karty 1005 i 1010 akt i wykazał że powodowie te oświadczenia odebrali 14 lipca 2021 roku - karty 1009 i 1014 akt. Oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła się zapoznać z jego treścią (art. 61 § 1 zd. pierwsze k.c.). Przyjąć zatem należy, że w tej dacie powodowie zapoznali się z treścią tych oświadczeń. To ma takie znaczenie, że powodowie od dnia doręczenia oświadczenia o zatrzymaniu nie mogą domagać się odsetek za opóźnienie w spełnieniu ich świadczenia. Jeżeli zatem spełnienie przez pozwanego świadczenia związane jest z zaoferowaniem przez powodów swojego świadczenia lub jego zabezpieczenia, nie można przyjąć, aby od chwili złożenia oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania, pozwany pozostawał w złoce, skoro spełnienie przez niego świadczenia uzależnione jest od uprzedniej czynności podjętej przez powodów.

Dlatego Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok w części zasądzającej świadczenie od pozwanego na rzecz powodów o tyle, że odsetki ustawowe za opóźnienie od poszczególnych kwot należne są od dni wskazanych przez Sąd pierwszej instancji w wyroku do dnia 14 lipca 2021 roku oraz zastrzegł pozwanemu prawo zatrzymania polegające na powstrzymaniu się ze spełnieniem świadczenia, dopóki powodowie nie zaoferują mu zwrotu otrzymanego świadczenia w kwocie 362 299,99 złotych albo nie zabezpieczą roszczenia o jego zwrot.

W pozostałej części apelacja pozwanego nie była uzasadniona.

W ocenie Sądu Apelacyjnego dokonana przez Sąd pierwszej instancji ocena dowodów jest wnikliwa, zgodna z zasadami doświadczenia życiowego i regułami logicznego rozumowania. Tym samym, uznając ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego poczynione wskutek tej oceny za prawidłowe i przyjmując je za własne, Sąd Apelacyjny podziela także ocenę prawną dokonaną przez ten Sąd, który słusznie uznał, że postanowienia indeksacyjne zawarte w umowie kredytowej zawartej pomiędzy stronami są abuzywne, czego konsekwencją było ustalenie nieważności tej umowy powodującej konieczność zwrotu przez pozwanego na rzecz powodów spłaconego przez nich świadczenia.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów apelacji pozwanego dotyczących naruszenia prawa procesowego stwierdzić należy, że Sąd Apelacyjny nie dopatrył się uchybienia przez Sąd Okręgowy wskazanym przez pozwanego przepisom, w tym art. 233 § 1 k.p.c. Naruszenie tego przepisu może polegać na błędnym uznaniu, że przeprowadzony w sprawie dowód ma moc dowodową i jest wiarygodny albo że nie ma mocy dowodowej lub nie jest wiarygodny.

Uchybienie tego rodzaju może być skutkiem nieuwzględnienia przez Sąd przy ocenie poszczególnych dowodów zasad logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego lub całokształtu zebranego materiału dowodowego, bądź też przeprowadzenia określonych dowodów niezgodnie z zasadami procedury cywilnej. Dla skutecznego postawienia zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. konieczne jest wskazanie, jakie konkretnie zasady lub przepisy naruszył Sąd przy ocenie poszczególnych dowodów oraz jaki wpływ dane uchybienie miało na wynik sprawy. W rozpoznawanej sprawie pozwany w żaden sposób nie podważył dokonanej przez Sąd pierwszej instancji oceny dowodów, która bazowała w przeważającej mierze na dowodach z dokumentów, które nie zostały przez żadną ze stron zakwestionowane. Podnoszone przez pozwanego zarzuty naruszenia omawianego przepisu odnosiły się natomiast do sposobu ustalania przez pozwanego bank tabel kursowych i argumentacji dotyczącej abuzywności klauzul waloryzacyjnych i tych dotyczących ubezpieczenia kredytu, przez co pozwany próbuje w istocie zakwestionować ocenę prawną dokonaną w tym zakresie przez Sąd pierwszej instancji, co jest niedopuszczalne. Jednocześnie, słusznie uznał Sąd Okręgowy, iż wnioskowany dowód z opinii biegłego wobec żądania ustalenia nieważności zawartej umowy kredytu, jest nieprzydatny dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, stąd podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 235² § 1 pkt 2, 3 i 5 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. jest nieuzasadniony, co stało się także przyczyną jego pominięcia w postępowaniu apelacyjnym.

Nieuzasadnione są także argumenty apelacji podniesione w ramach zarzutu naruszenia prawa procesowego odnoszące się do wymienionych tam świadków. Świadkowie M. B. i G. K. nie zawierali umowy z powodami, a więc nie mieli wiedzy co do okoliczności towarzyszących zawarciu tej konkretnej umowy i udzielanych powodom informacji związanych z umową. Pozostali świadkowie wymienieni w apelacji nie pamiętali powodów, a zatem także nie mogli wyjaśnić okoliczności zawarcia z nimi umowy. Dlatego zeznania tych świadków dotyczące standardowej procedury w pozwanym banku stosowanej przez nich, nie mogą być podstawą do twierdzenia, że takie same czynności w zakresie obowiązku informacyjnego i zawarcia umowy podejmowane były z powodami.

Nie zasługuje na uwzględnienie także zarzut apelacji naruszenia art. 130² § 1 k.p.c. w zw. z art. 25a u.k.s.c. Sąd pierwszej instancji, z inicjatywy pozwanego postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 2 lutego 2021 roku (karta 876 akt) ustalił wartość przedmiotu sporu w zakresie roszczenia ewentualnego zgłoszonego przez powodów w punkcie III.2 pisma z dnia 1 grudnia 2020 roku na kwotę 362 300 złotych i jednocześnie odmówił zwrotu tego pisma. Zwrot pisma był bowiem nieuzasadniony, jako że powodów obowiązywała opłata stała od pozwu wynosząca 1000 złotych którą uiszcili (art. 13a ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Sąd Okręgowy, wbrew zarzutom apelacji, rozpoznał istotę sprawy a powodowie mieli interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego, co prowadziło do ustalenia nieważności umowy. Ten pierwszy zarzut jest w gruncie rzeczy nieuprawnioną polemiką z oceną prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji w zakresie oceny przesłanek abuzywności postanowień umowy, drugi natomiast, dotyczący interesu prawnego, polemiką z dokonana przez ten Sąd oceną skutków tej abuzywności. Odnosząc się w dalszej kolejności do zarzutu naruszenia art. 189 k.p.c., podnieść należy, że także on nie mógł zostać uwzględniony. Wnioskowi powodów o ustalenie nieważności umowy kredytowej towarzyszyło bowiem żądanie zapłaty, które odnosiło się do świadczeń spełnionych już na rzecz banku w sytuacji w której wszystkie świadczenia z umowy kredytu nie zostały jeszcze spełnione, w związku z czym uwzględnienie roszczeń kredytobiorców o zapłatę należności już spełnionych na rzecz banku nie reguluje w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Jedynie zatem wyrok ustalający może trwale i ostatecznie usunąć w takim przypadku stan niepewności prawnej i chronić powodów przed dalszymi ewentualnymi roszczeniami wywodzonymi na podstawie zapisów umowy kredytowej.

Przechodząc do analizy podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego stwierdzić należy, że także one nie mogły odnieść skutku. W pierwszej kolejności podnieść należy, iż nie ulega wątpliwości, że powodowie zawarli umowę kredytu z dnia 28 maja 2008 roku jako konsumenci. Zgodnie z art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Dla kwalifikacji strony umowy jako konsumenta decydujące jest jedynie to, czy czynność prawna jest związana bezpośrednio z prowadzoną przez jej stronę działalnością profesjonalną (gospodarczą lub

zawodową). Jeśli taki związek nie zachodzi, to strona umowy z przedsiębiorcą korzysta ze szczególnej ochrony prawnej w świetle regulacji składającej się na szeroko rozumiane prawo konsumenckie, umocowane ustrojowo w art. 76 Konstytucji RP. Z umowy kredytowej zawartej pomiędzy stronami wynika, że środki pochodzące z kredytu były przeznaczone były na pokrycie kosztów budowy nieruchomości w B.. W związku z powyższym w pierwszej kolejności podnieść należy, że zgodnie z art. 69 Prawa bankowego umowa kredytu określa wysokość udzielonego kredytu, walutę kredytu, warunki na jakich został udzielony, zasady jego zwrotu, zasady oprocentowania i jego zmiany oraz termin spłaty. Zobowiązanie kredytobiorcy wobec banku może być wyrażone w sposób kwotowy albo też poprzez zastosowanie obiektywnie weryfikowalnego mechanizmu waloryzacji, w tym indeksacji walutą obcą, także kursem franka szwajcarskiego. Zastosowanie indeksacji jest co do zasady dopuszczalne i nie narusza zasady nominalizmu z art. 358¹ k.c., ani też zasady swobody umów wynikającej z art. 353¹ k.c., jeżeli pozwala na określenie koniecznych przedmiotowo postanowień umowy kredytowej wynikających z art. 69 Prawa bankowego. W rozpoznawanej sprawie ocenić zatem należało, czy postanowienia umowy kredytowej z dnia 28 maja 2008 roku określające zasady ustalania przeliczania kredytu na CHF przy jego wypłacie, jak i przy spłacie poszczególnych rat miały charakter niedozwolonych postanowień umownych.

Zauważyć należy, że zgodnie z przyjętym orzecznictwem TSUE, tego rodzaju postanowienia mają charakter głównych świadczeń stron, gdyż zarówno przeliczenie kwoty kredytu z PLN na CHF w chwili wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat służy określeniu wysokości świadczeń konsumenta. W tym miejscu podnieść należy że, wbrew twierdzeniom apelacji, Sąd pierwszej instancji wskazał które postanowienia umowy są niedozwolone, a mianowicie § 7 ust. 1, § 8 ust. 3, § 9 ust. 4, § 10 ust. 4 i 5 i § 11 ust. 4 i 5 umowy (str. 14 uzasadnienia) i przytoczył wszystkie kwestionowane przez powodów postanowienia umowy (str. 6-8 uzasadnienia). Zgodnie z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Regulacja ta nie dotyczy co do zasady postanowień określających główne świadczenia stron, w tym ceny lub wynagrodzenia, chyba że nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. 2 k.c.). Rozwiązanie to, mające swoje źródło w art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, opiera się na założeniu, zgodnie z którym postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, gdyż do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. Wyłączenie spod kontroli nie może jednak obejmować postanowień nietransparentnych, gdyż w ich przypadku konsument nie ma możliwości łatwej oceny rozmiarów swojego świadczenia i jego relacji do rozmiarów świadczenia drugiej strony. Jak wskazał TSUE w wyroku z dnia 10 czerwca 2021 r. C-776/19 – C-782/19, wykładni art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy dokonywać w ten sposób, że w ramach umowy kredytu denominowanego w walucie obcej wymóg przejrzystości warunków tej umowy, przewidujących, że waluta obca jest walutą rozliczeniową i że euro (w niniejszym przypadku PLN) jest walutą spłaty oraz powodujących skutek w postaci ponoszenia ryzyka kursowego przez kredytobiorcę jest spełniony, jeżeli przedsiębiorca dostarczył konsumentowi wystarczających i dokładnych informacji pozwalających na to, aby przeciętny konsument właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny był w stanie zrozumieć konkretne działanie przedmiotowego mechanizmu finansowego i oszacować w ten sposób, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, konsekwencje ekonomiczne - potencjalnie istotne - takich warunków dla swoich zobowiązań finansowych w całym okresie obowiązywania tej umowy.

Przechodząc do oceny zakwestionowanych przez powodów postanowień umownych, podzielić należy stanowisko Sądu Okręgowego, iż mają one charakter abuzywny. W świetle przyjętego w orzecznictwie poglądu nie budzi wątpliwości, że postanowienia umowy lub wzorca, ustalone jednostronnie przez bank i przyznające mu uprawnienie do samodzielnego ustalania kursu kupna i sprzedaży CHF w stosunku do PLN bez wskazania reguł kształtowania tego kursu stanowią postanowienia naruszające dobre obyczaje, godzą bowiem w istotę równowagi kontraktowej stron. Polityka kursowa banku i decyzje władz banku nie mogą w sposób nie poddany kontroli kontraktowej wpływać na obowiązki kredytobiorców. Ocena taka jest wystarczająca do podjęcia przez Sąd ustaleń co do tego, czy w konkretnej sprawie doszło w konsekwencji stosowania takiego postanowienia do rażącego naruszenia interesu

konsumenta jako strony umowy kredytowej, nawet wówczas, gdy - w ocenie sądu - sam konsument w toku postępowania nie przedstawił dowodów wskazujących na takie naruszenie. Wynika to z nakazu wykładni przepisów prawa konsumenckiego (w niniejszej sprawie kodeksu cywilnego o niedozwolonych postanowieniach umownych) w sposób zgodny z wymaganiami prawodawstwa europejskiego i ukształtowany m.in. w orzecznictwie TSUE, a także, mając na uwadze zasadniczy cel tych regulacji, jakim jest zapewnienie odpowiedniego poziomu ochrony konsumentów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2019 r. w sprawie V CSK 347/18). Odwołanie się do kursów walut zawartych w tabeli kursów i ogłaszanych w siedzibie banku narusza równorzędność stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego oraz, że prawo banku do ustalania kursu waluty nieograniczone skonkretyzowanymi, obiektywnymi kryteriami zmian stosowanych kursów walutowych świadczy o braku właściwej przejrzystości i jasności postanowienia umownego, które uniemożliwia konsumentowi przewidzenie, na podstawie transparentnych i zrozumiałych kryteriów, wynikających dla niego z umowy konsekwencji ekonomicznych. Oceny tej nie zmienia to, czy swoboda banku w ustaleniu kursu jest pełna czy też w jakiś sposób ograniczona, przykładowo poprzez zastosowanie możliwych maksymalnych odchyłeń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016/11/134).

Rozważyć ponadto należało, czy zawarte w umowie postanowienia odnoszące się do tabeli kursów ustalanych przez pozwaną zostały uzgodnione indywidualnie z powodami. Za indywidualnie uzgodnione można uznać bowiem jedynie te postanowienia, które były przedmiotem negocjacji, bądź są wynikiem porozumienia lub świadomej zgody co do ich zastosowania. Należy przyjąć, że warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Jak wskazuje się w orzecznictwie, nie chodzi tu o sytuację, w której konsument ma jedynie potencjalną, hipotetyczną, możliwość pertraktacji. Konieczne jest wspólne ustalenie ostatecznego brzmienia klauzul umownych, w wyniku rzetelnych negocjacji, w ramach których ma on realny wpływ na treść kontraktu, chyba że poszczególne postanowienia zostały przez niego sformułowane i włączone na jego żądanie (por. postanowienie SN z 6 marca 2019 r. I CSK 462/18; wyrok SN z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16). Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez powodów postanowień umownych dotyczących indeksacji wynika już z samego sposobu zawarcia umowy kredytowej z dnia 28 maja 2008 roku opartej o treść stosowanego przez pozwaną bank wzorca umowy. Taki sposób zawierania umowy w zasadzie wykluczał możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego poza ustaleniem kwoty kredytu, okresu spłaty, ewentualnie wysokości marży banku. Podkreślić przy tym trzeba, że wpływ konsumenta musi mieć charakter realny, rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Z tego też powodu okoliczność, iż konsument znał treść danego postanowienia i rozumiał je, nie przesądza o tym, że zostało ono indywidualnie uzgodnione. Jednocześnie, zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c., ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. W związku z tym, w rozpoznawanej sprawie, to pozwany powinien wykazać te okoliczności, czemu jednak nie sprostał. Uznać bowiem należało, iż kwestie dotyczące sposobu waloryzacji mające swe odzwierciedlenie w kwestionowanych postanowieniach umowy nie były uzgodnione z powodami. Za dowód potwierdzający tę okoliczność nie mogły być uznane oświadczenia podpisane przez powodów, z których ma wynikać, iż dokonali świadomego wyboru kredytu indeksowanego kursem CHF i że są świadomi ryzyka i skutków kursu walut i oprocentowania. W tym zakresie Sąd pierwszej instancji zasadnie oparł się na zeznaniach powodów co do okoliczności zawarcia umowy, w tym rodzaju i zakresu udzielonych im informacji o przyszłej umowie, w szczególności tego, iż byli oni zachęcani do zawarcia kredytu w takiej formie (indeksowanego do CHF), gdyż miała być ona dla nich korzystniejsza niż kredyt w PLN. Zważyć przy tym należy, że to obowiązkiem przedsiębiorcy dokonującego czynności z konsumentem jest podjąć takie działania, aby w sposób jasny, przystępny, zrozumiały i wszechstronny wyjaśnić mu wszelkie niezbędne kwestie i przekazać informacje mające istotne znaczenia dla przyszłej umowy. Rolą pozwanego banku było wyjaśnienie powodom zasad, na jakich będzie ustalany kurs waluty obcej, w szczególności zaś poinformowanie ich o tym, że kursy te będą ustalone przez bank, w jaki sposób i na jakich zasadach. Dodatkowo, bank nie pouczył powodów o skutkach zawarcia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz o zagrożeniach z tego wynikających, nie przedstawił symulacji zmiany kursu CHF. Umowa kredytu zawierała

zaś odesłanie do tabeli kursów, bez szczegółowego, obiektywnego wyjaśnienia zasad jej ustalania, także w zakresie odmienności kursów kupna, sprzedaży. W świetle tych ustaleń, podzielić należało stanowisko Sądu Okręgowego, że kwestionowane przez powodów postanowienie umowy kredytowej mają charakter abuzywny, przez co zarzuty apelacji pozwanej w tym przedmiocie okazały się chybione. Podkreślić przy tym należy, iż wbrew zarzutom apelacji, na ocenę tą nie może wpłynąć fakt wejścia w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U, nr 165, poz. 984), czyli tzw. „ustawy antyspreadowej”. W uchwale z dnia 20 czerwca 2019 r. (III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a zatem to w jaki sposób była ona później wykonywana nie ma żadnego znaczenia.

W związku z tym, rozważyć należało zarzuty apelacji w przedmiocie konsekwencji uznania za abuzywne klauzul indeksacyjnych zawartych w umowie kredytowej o którą chodzi w tej sprawie, w szczególności to czy, jak sugeruje pozwany, umowa kredytu mogła dalej obowiązywać w pozostałym zakresie, czy też należało uznać ją, zgodnie z żądaniem powodów, za nieważną. Zwrócić należy uwagę, że w myśl art. 385¹ § 2 k.c. jeżeli niedozwolone postanowienie umowy nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Przepis ten wraz z pozostałymi dotyczącymi nieuczciwych postanowień umownych stanowi implementację do krajowego systemu prawnego Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Art. 6 ust. 1 Dyrektywy nałożył na Państwa Członkowskie obowiązek zapewnienia, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, obowiązywanie umowy w dalszym ciągu, po wyłączeniu z niej nieuczciwych postanowień umownych jest pomyślane jako ochrona interesu konsumenta, a nie jego kontrahenta i przywołał wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. C-260/18 (K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank (...)) zapadły na gruncie sprawy bezpośrednio odnoszącej się do polskiego systemu prawnego, zgodnie z którym, jeżeli sąd krajowy uzna, że zgodnie z odpowiednimi przepisami obowiązującego prawa utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych postanowień nie jest możliwe, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu, że ta umowa nie może dalej obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Zauważyć zatem trzeba, że eliminacja spornych postanowień umowy ze względu na abuzywność klauzul waloryzacyjnych, które służyły ustaleniu kursu franka szwajcarskiego na potrzeby wypłaty kredytu oraz ustalenia wysokości raty kapitałowo-odsetkowej wpływa w realiach rozpoznawanej sprawy na zmianę głównego przedmiotu umowy z tej przyczyny, że klauzule dotyczą głównych zobowiązań powodów jako kredytobiorców, związanych ze spłaceniem rat w ich kapitałowej części oraz ustaleniem pozostałej do zapłacenia części kapitału kredytu. Ewentualne wyeliminowanie wskazanych klauzul nie może pozwalać na utrzymanie umowy nie tylko dlatego, że chodzi o główne świadczenia, bez których charakter umowy nie mógłby zostać zachowany, lecz również z tej przyczyny, że bez tych klauzul jej wykonywanie w pozostałym zakresie w ogóle nie byłoby możliwe na podstawie tej umowy bez zasadniczej zmiany jej charakteru prawnego. Wyłączenie klauzul dotyczących zastosowania kursu z tabeli banku wyłączałaby wykonywanie takiej umowy ze względu na niemożliwość zgodnego z jej treścią ustalenia wysokości rat. Jednocześnie, we wskazanym wyżej orzeczeniu Trybunał stanowczo wypowiedział się przeciwko „wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę”. Wbrew stanowisku pozwanej, Sąd nie jest zatem władny do kreowania postanowień umownych, które mogłyby zastąpić niedozwolone klauzule, w tym zastąpić kurs sprzedaży z tabeli banku zastrzeżony w umowie, jakimś innym kursem notowania franka szwajcarskiego do złotego, w tym średnim kursem ogłaszanym przez NBP, czy jakimkolwiek innym. Sądy krajowe są bowiem zobowiązane do zaniechania stosowania nieuczciwego postanowienia umownego, aby nie wywierał on skutków wobec konsumenta, natomiast nie są uprawnione do nadawania mu nowej treści (por. wyrok TSUE z dnia 15 marca 2012 r., C-453/10). Dodatkowo, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku

z dnia 9 maja 2019 r., (I CSK 242/18, LEX 2690299) „nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych”. Co istotne, w okolicznościach niniejszej sprawy powodowie wprost sformułowali żądanie ustalenia nieważności zawartej umowy kredytowej, oświadczając, iż znane są im konsekwencje takiego rozstrzygnięcia.

W świetle powyższych rozważań stwierdzić zatem należy, że prawidłowe było uznanie przez Sąd Okręgowy w oparciu o art. 58 § 1 k.c. nieważności umowy kredytowej ex tunc nie tylko dlatego, że abuzywne postanowienie podlega eliminacji bez możliwości wprowadzenia w to miejsce innego podobnego mechanizmu, ale też dlatego że, jak już wyżej wskazano, zachodzi niemożność wykonywania, a tym samym rozliczenia takiej umowy, spowodowana wyeliminowaniem klauzuli niezbędnej do określenia wysokości podstawowego zobowiązania kredytobiorcy, czyli wysokości zadłużenia wyrażonego we frankach szwajcarskich po uruchomieniu kredytu, a następnie wysokości raty kredytowej. Dlatego zachodziła konieczność stwierdzenia nieważności umowy i ustalenia, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z tej umowy

Konsekwencją stwierdzenia nieważności umowy, było powstanie po stronie pozwanej obowiązku zwrotu powodom wpłaconej przez nich kwoty na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Za ugruntowany już bowiem uznać należy w orzecznictwie pogląd (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20), że w razie nieważności umowy i żądania konsumentów zwrotu spełnionego świadczenia rozliczenia dokonać należy w oparciu nie o teorię salda, lecz teorię podwójnej kondycji, zgodnie z którą każda ze stron zgłasza żądanie zwrotu odrębnie, bez automatycznego kompensowania przez sąd.

Nie był również uzasadniony zarzut naruszenia art. 117 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. art. 125 § 1 k.c. Roszczenia z bezpodstawnego wzbogacenia przedawniają się bowiem z upływem ogólnego terminu przedawnienia roszczeń wynikającego z art. 118 k.c., który obecnie wynosi 6 lat, a do zmiany przepisów kodeksu cywilnego ustawą z dnia 13 kwietnia 2018 roku 10 lat. Ustawa zmieniająca wprowadziła trzy istotne normy intertemporalne: zgodnie z art. 5 ust. 1, do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych stosuje się od dnia jej wejścia w życie nowe przepisy o przedawnieniu w niej określone; zgodnie z art. 5 ust. 2, jeżeli zgodnie z ustawą termin przedawnienia jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się z dniem wejścia w życie ustawy (tj. w przypadku, gdyby przedawnienie rozpoczęte przed dniem wejścia w życie ustawy nastąpiło przy uwzględnieniu dotychczasowego terminu przedawnienia wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu); art. 5 ust. 3 dotyczy roszczeń przysługujących konsumentowi, które powstały przed dniem wejścia w życie ustawy i w tym dniu jeszcze nie uległy przedawnieniu (do roszczeń takich zastosowanie będą miały dotychczasowe przepisy o terminach przedawnienia). Wobec tego roszczenie powodów jako konsumentów nie uległo przedawnieniu. Pozew został wniesiony 28 kwietnia 2020 r. (data nadania listu poleconego, k. 115), umowa została zawarta dnia 28 maja 2008r., a pierwsza wpłata raty nastąpiła w dniu 30 czerwca 2008 r. Ponadto zgodnie z treścią pozwu powodowie domagają się zapłaty uiszczonych rat za okres od dnia 7 maja 2010 r. do dnia 3 kwietnia 2020 r., zatem z uwzględnieniem rat, które nie uległy przedawnieniu. Trafnie także Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie zgłoszone przez powodów nie wynika z działalności gospodarczej, nie ma charakteru świadczenia okresowego, ponieważ z takim mamy do czynienia, kiedy dłużnik ma obowiązek spełnić szereg świadczeń jednorazowych, które nie składają się z góry na określoną całość np. zapłata czynszu, renty. Powodowie domagają się zwrotu tego co świadczyli nienależnie w związku z nieważną umową kredytu. Kredyt jako świadczenie nie jest świadczeniem okresowym, również spłata kredytu w ratach nie jest świadczeniem okresowym w rozumieniu art. 118 k.c. Ponadto żądanie zwrotu świadczeń z tytułu nienależnego świadczenia (bezpodstawnego wzbogacenia) nawet jeśli obejmuje zwrot dokonywanych świadczeń okresowych, nie jest także roszczeniem o świadczenie okresowe i dotyczy to także składek na ubezpieczenie kredytu.

Nie zasługiwała na uwzględnienie także apelacja powodów dotycząca oddalenia ich powództwa w zakresie kwoty 2 763 złote , ich zdaniem zapłaconej, z tytułu składek ubezpieczenia kredytu nienależnie pobranych przez pozwanego. Apelacja zarzuca naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 229 k.p.c. i art. 232 k.p.c. wskazując na dokumenty, które zdaniem apelujących Sąd ten niewłaściwie ocenił. Chodzi o samą umowę i jej § 9 ust. 8, pisma pozwanego z dnia 22 lutego 2011 r., 9 maja 2011 r. i 24 sierpnia 2020 r. oraz zaświadczenie pozwanego z dnia 30 listopada 2019 r.

Gdy chodzi o § 9 ust. 8 umowy przewiduje on zobowiązanie powodów jako kredytobiorców do zwrotu pozwanemu bankowi kosztów ubezpieczenia w wysokości 1 718 złotych za pierwszy 36 miesięczny okres trwania ochrony ubezpieczeniowej. Wymienione pisma zawierają informację o nadchodzących terminach płatności składki ubezpieczenia niskiego wkładu własnego i dniach na które obliczona była opłata z tytułu refinansowania kosztów tego ubezpieczenia. Zaświadczenie z dnia 30 listopada 2019 roku, wbrew twierdzeniom apelacji, nie wskazuje na kwotę „pobraną” tytułem refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego lecz zawiera informację, że w okresie od 30 maja 2008 roku do 29 listopada 2019 r. z tytułu udzielonego powodom kredytu „zarejestrowano” wymienione w zaświadczeniu obciążenia, między innymi z tytułu „opłaty z tytułu refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu w kwocie 8 096 PLN” Następnie w zaświadczeniu podano informację o dokonaniu w wymienionym okresie przez kredytobiorcę spłat, zgodnie z załącznikiem, ale tego załącznika już brak.

Należy zatem uznać, że Sąd Okręgowy trafnie uznał, że w zakresie żądania powodów zasądzenia od pozwanego kwoty 6 378 złotych z tytułu nienależnie pobranych przez pozwanego składek na ubezpieczenie kredytu z niskim udziałem własnym kredytobiorców powodowie udowodnili jedynie pobranie przez Towarzystwo (...) S.A. wyłącznie kwoty 3 615 złotych i taką zasądził z tego tytułu. Z zaświadczenia bowiem tego Towarzystwa (...) z dnia 21 grudnia 2020 roku (karta 834 akt) wynika, że umowa kredytu o którą chodzi w tej sprawie została zgłoszona do ubezpieczenia, okres ubezpieczenia trwał od 1 maja 2011 r. do 30 kwietnia 2014 r., a przekazana przez pozwanego bank składka wynosiła właśnie 3 615 złotych. Natomiast wcześniejsze uiszczenie takiej składki na rzecz Towarzystwa (...) w kwocie 1 031 złotych dotyczyło okresu 36 miesięcy od 30 maja 2008 roku (karta 865 akt), a więc obejmowało w znacznej części okres przedawnienia roszczenia powodów przyznanego przez nich za który nie dochodzili zwrotu świadczenia. Powodowie nie wskazali przy tym czy i jaka część tej kwoty jest przez nich dochodzona.

Z tych względów, na podstawie art. 385 k.p.c., apelacja powodów została oddalona.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł, na podstawie art. 100 zdanie 2 k.p.c. w związku z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, zmienionego rozporządzeniem z dnia 3 października 2016 r (Dz. U. 2016, poz. 1667) uznając, że pomimo oddalenia apelacji powodów, z racji wartości przedmiotów zaskarżenia obu apelacji, ostateczny wynik tego postępowania oznacza obowiązek zwrotu wszystkich kosztów powodom przez pozwanego.

SSA Tomasz Ślęzak